

Badriddinova Dilnoza Najmiddinovna,

Toshkent xalqaro Kimyo universitetining mustaqil
tadqiqotchisi

O'ZBEK XALQ MAQOLLARINING BADIY ESTETIK TARBIYAVIY MAZMUNI HAQIDA

УДК: 371

[HTTPS://DOI.ORG/10.34920/SO/VOL_2025_ISSUE_5_10](https://doi.org/10.34920/so/vol_2025_issue_5_10)

BADRIDDINOVA D.N. O'ZBEK XALQ MAQOLLARINING BADIY ESTETIK TARBIYAVIY MAZMUNI HAQIDA

Ushbu maqolada o'zbek xalq maqollarining tarbiyaviy axloqiy ta'limiy, va motivatsion imkoniyatlaridan foydalanish borasida fikr yuritiladi. Shu sohaga oid bilim, ko'nikma va malakalarni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari, xalq og'zaki ijodi namunalaridan maqollarning axloqiy yo'nalishlari haqida ma'lumot berilgan. Bo'lajak o'qituvchilar xalq og'zaki ijodi o'quvchilar tomonidan muvaffaqiyatli o'zlashtirishlari qaysi pedagogik metodikalarni qo'llashi formal, noformal va referent ma'lumotlarni taqdim qilishga oid pedagogik imkoniyatlar tahlil qilingan.

Tayanch so'z va tushunchalar: xalq maqollari, xalq donishmandligi, xalq odobnomasi, xalqning pedagogik qarashlari, ma'naviy ustuvorlik, axloqiy va falsafiy yetuklik, xalq pedagogikasining sharqona an'analari.

БАДРИДДИНОВА Д.Н. О ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОМ ВОСПИТАТЕЛЬНОМ СОДЕРЖАНИИ УЗБЕКСКИХ НАРОДНЫХ ПОСЛОВИЦ

В данной статье рассматривается использование воспитательных, нравственно-воспитательных и мотивационных возможностей узбекских народных пословиц. Дана информация о педагогических условиях развития знаний, умений и навыков, относящихся к данной сфере, о нравственных направлениях пословиц из образцов устного народного творчества. Проанализированы педагогические возможности представления формальной, неформальной и референтной информации о том, какие педагогические методики используют будущие учителя для успешного освоения учащимися устного народного творчества.

Ключевые слова и понятия: народные пословицы, народная мудрость, народный этикет, народно-педагогические воззрения, духовное превосходство, нравственно-философская зрелость, восточные традиции народной педагогики.

BADRIDDINOVA D.N. ABOUT THE ARTISTIC AESTHETIC EDUCATIONAL CONTENT OF UZBEK FOLK PROVERBS

This article reflects on the use of educational moral educational, and motivational capabilities of Uzbek folk Proverbs. Pedagogical conditions for the development of knowledge, skills and abilities in this area, moral directions of proverbs from samples of folk oral creativity are described. Pedagogical opportunities related to the provision of formal, informal and referential information have been analyzed which pedagogical methodologies future teachers will successfully master by students of folk oral creativity.

Key words and concepts: base words: folk proverbs, folk wisdom, folk etiquette, folk pedagogical views, spiritual primacy, moral and philosophical maturity, eastern traditions of folk pedagogy.

Ishning dolzarbligi. O'z ma'naviy hayoti va kelajagini qurayotgan har bir davlat ezigulik, odamiylik, halollik, fidoyilik, mehr-oqibat, vijdoniylik, adolat singari axloqiy qadriyatlar asosida shakllanadi va mustahkamlanadi. O'sib kelayotgan yosh avlod dunyoqarashi va ongini axloqiy qadriyatlar asosida shakllantirish va amalda qo'llashni o'rgatish barkamol avlodni har davrda uzviy o'sishini ta'minlaydi. Xalq pedagogikasida tarbiyaning birlamchi, ikkilamchisi bo'lmaydi. Hamma narsa hisobga olinishi, hech bir soha chekkadan qolmasligi, ayni chog'da tarbiyaning nihoyatda nozik, injiq, murakkab tomonlari e'tiborga olingan holda, yetti o'lchab bir kesishga amal qilinadi. Shuningdek, xalq tarbiyasida kecha, bugun va ertani o'ylab ish tutiladi, ya'ni tarbiyani o'tmishni unutmaslik, bugunning qadriga yetishlik, kelajakka umid asnosida olib boriladi. Unda hayot, tabiat va jamiyatdagi har bir voqea-hodisa, predmet, ko'rinish qisqasi jonli jonsiz neki bor undan mukammal foydalanadi¹. «O'zbek xalq pedagogikasi» xalq pedagogikasining ajralmas tarkibiy qismidir. Uning qamrovi nihoyatda keng, bag'oyat serqirra va serjilo tushunchadir.

Mavzu bo'yicha ilmiy manbalarning qisqacha tahlili. Xalq pedagogikasi boy ilmiy-pedagogik manbalarga ega. A.K.Munavvarov, K.Hoshimov, I.Jabborov, I. M.Mo'minov, G.A.Hidoyatov, S.X.Temurova, Z.M.Mirtursunov, B.A.Qodirov, O.M.Musurmonova, M.Sherboev, M.Sattor, T.Javliev, M.Ochilov, R.Usmonov, M.T.To'laboev, U.Mahkamov kabi ko'pgina olimlarimiz tomonidan yaratilgan ilmiy pedagogik adabiyotlar xalq pedagogikasini o'rganishda muhim manba sanaladi. Ayniqsa, «O'zbek pedagogikasi antologiyasi», «Pedagogika tarixi», «Pedagogika» kabi darslik va qo'llanmalardan asosiy manba sifatida foydalanish alohida e'tirof ega.

Tadqiqotning maqsadi: o'quvchilarni axloqiy ruhda tarbiyalashda xalq og'zaki ijodi janrlarning o'rganish va ilmiy-metodik tavsiyalarni ishlab chiqish.

¹ Mirtursunov Z. O'zbek xalq pedagogikasi. - T.: «Fan», 1973. 2. Mutolipova M.J. Xalq pedagogikasi. O'quv qo'llanma. - Toshkent: 2015.

Tadqiqotning vazifalari:

- o'quvchilarni axloqiy ruhda tarbiyalashda xalq og'zaki ijodi janrlarning ahamiyatini o'rganish dolzarb pedagogik muammo ekanligini asoslash va mazmunini shakllantirish;
- o'quvchilarni axloqiy ruhda tarbiyalashda xalq og'zaki ijodi janrlarning o'rganish va ilmiy-metodik tavsiyalarni ishlab chiqish hamda ularning samaradorligini tajriba sinovi asosida baholash.

Tadqiqot usullari: ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatuv, modellastirish, suhbat, intervyu, anketa so'rovlari, testlar, tajriba-sinov, matematik statistik tahlil kabi tadqiqot va tahlil usullari.

Tadqiqot ob'ekti: o'quvchilarni axloqiy ruhda tarbiyalashda xalq og'zaki ijodi janrlarni o'rganish jarayoni.

Tadqiqot predmeti: o'quvchilarni axloqiy ruhda tarbiyalashda xalq og'zaki ijodi janrlarni o'rganish jarayonining mazmuni, shakl, metod va vositalari.

Tadqiqot natijalari va asosiy mazmuni. Xalqning oilaviy-maishiy hayoti, ta'lim-tarbiyaviy axloq-odobga oid hayotiy yo'l-yo'riqlari, usullari, ibratli tajribalariga oid turfa misollar - dostonlar, ertaklar, mehnat-mavsum marosim qo'shiqlari, asotirlar, naqlar, rivoyatlar, afsonalar, maqollar, matallar, hikmatlar, qayroqi so'zlar, aforizmlar, topishmoqlar, tezaytishlar, bolalar o'yinlari, allalar, to'y va aza qo'shiqlari, aytimlari, olqish va qarg'ishlar, suyush-erkalash qo'shiqlari, erkalamalar, ovutmachochlar, qiziqmachochlar, yalinchoqlar, hukmlagichlar, chorlamalar, cheklashmoqchalar, guldur-guplar, sanamalar, o'yin-kulgular bilan bog'liq lapar, aytishuv, o'lan, termalar, bolalar tarqalish, chorlash qo'shiqlari ramazon, boychechak, yomg'ir, quyosh, yulduzsuv aytimlari, chandishlar, tegishmachochlar, masharalamalar, «Navro'z», «Mehrijon», bahor, kuz, qish, yoz aytim-qo'shiq ashulalari, dehqonchilik, chorvadorlik, kasb-hunarmandchilik bilan bog'liq nasriy va nazmiy asarlar; inson, tabiat va hayvonlar dunyosiga oid namunalar hamda mifologik tasavvurlar aks etgan asarlar bilan boyitilgan. Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, bolalarda axloqiy fazilatlarini shakllantirishda jamiyat va undagi munosabatlar asosiy rol o'ynaydi. Bu xususida E.Yusupov quyidagi fikrni bildirgan: "Odam ota-onadan tug'iladi, ammo uning axloq - odob borasidagi fazilatlarini jami-

yatda, ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy munosabatlar ta'sirida shakllanadi".

O'zbek xalq maqollari xalqning donoligi, hayotiy tajribasi va axloqiy qadriyatlarini aks ettiruvchi qisqa va mazmunli iboralardir. Ularning badiiy-estetik va tarbiyaviy jihatlari har tomonlama boy bo'lib, insonning ma'naviy shakllanishida muhim o'rin tutadi. O'zbek xalq maqollari insonni go'zallikni tushunishga, odob-axloq qoidalariga rioya qilishga undaydi. Ular avloddan-avlodga o'tib, millatning madaniy va ma'naviy boyligini saqlab kelmoqda¹.

Shu bois, maqollarni o'rganish va ulardan hayotda foydalanish yosh avlod tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etadi. Axloqiy tarbiya inson shaxsining shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Yosh avlodga odob-axloq me'yorlarini singdirish, ularda insoniy fazilatlarni shakllantirish ta'lim-tarbiya tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Shu jarayonda xalq og'zaki ijodining qadimiy shakllaridan biri bo'lgan maqollar katta tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi. Ular qisqa va lo'nda iboralar orqali insonni halollik, adolat, mehnatsevarlik, vatanparvarlik va insonparvarlik ruhida tarbiyalaydi. O'zbek maqollarining badiiy-estetik xususiyatlari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- Metaforik mazmun – Ko'p maqollar ramziy ma'noga ega bo'lib, hayotiy haqiqatni badiiy obrazlar orqali ifodalaydi. Masalan, «Tosh yoyilgan joyda boshingni qattiq tut» maqolida ogohlikka chaqiruvchi estetik ma'no mujassam.

- She'riy ohang va ritm – Maqollar ko'pincha qofiyali, ritmli va ixcham bo'lib, esda qolarli shaklda yaratilgan.

- Qisqa va aniq ifoda – Maqollar ortiqcha so'zlarsiz, lo'nda va ta'sirchan tarzda hayotiy haqiqatlarni yetkazadi.

O'zbek xalq maqollari yosh avlodni axloqiy, ma'naviy va ijtimoiy jihatdan tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi:

- Mehnatsevarlik va halollik – «Mehnat qilib yegan halol, yalqov yegan harom», «Oqibatli elda to'kinlik bo'lur».

- Do'stlik va hamjihatlik – «Do'st – boshga tojin, dushman – boshga g'avg'o», «Yaxshi do'st — yorug' kunduz, yomon do'st — qorong'u

tunda» kabi maqollar insonlar orasidagi samimiy munosabatlarni mustahkamlaydi.

- Ilm va aqlning ustunligi – «Bilimli odam – kuchli odam», «Ilm – chiroq, jaholat – zulmat» kabi maqollar ilm-fan va aql-idrokning muhimligini ta'kidlaydi.

- Oilaviy qadriyatlar – «Ota-onang hurmatini qil, farzandingdan izzat ko'r», «Ona duosi – farzandga qanot» kabi maqollar oilaviy totuvlik va hurmatni targ'ib etadi.

Mazkur maqolada maqollarning axloqiy tarbiyadagi o'rni pedagogik va psixologik nuqtai nazardan tahlil qilinadi hamda ularning ta'lim jarayonida samarali qo'llanilish xususiyatlari yoritiladi.

Maqollarning axloqiy tarbiyadagi o'rni quyidagicha: Maqollar axloqiy tarbiyaning ajralmas qismi bo'lib, quyidagi asosiy fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi:

1. Halollik va adolatni singdirish.

Halollik va adolat tamoyillari bolalikdan shakllantirilishi kerak bo'lgan asosiy axloqiy fazilatlardandir. Maqollar insonni har qanday vaziyatda halol bo'lishga, nohaqlikdan qochishga undaydi. Masalan: "Halol ishning oxiri – halovat"².

"Adolat bilan ish tutsang, hurmat topasan. Bu maqollar bolalarga har qanday ishda poklik va adolat muhimligini tushuntirishda qo'llanilishi mumkin.

2. Mehnatsevarlik va mas'uliyatni o'rgatish.

Maqollar yoshlarni harakat qilishga, dangasalikka berilmaslikka undaydi. Mehnatsevarlik inson hayotida muvaffaqiyatga erishishning asosiy omili ekanligini ifoda etadi. Masalan: "Mehnat qilsang – rohat topasan,"Harakatda – barakat"

Bu maqollar bolalar ongida mehnat qilishga ijobiy munosabatni shakllantirishga yordam beradi.

3. Kattalarga hurmat va kichiklarga mehrni uyg'otish. Maqollar ijtimoiy munosabatlar va axloqiy me'yorlarni tushuntirishda katta ahamiyatga ega. Ular insonlarni hurmat qilish, mehribon bo'lish, hurmat-ehtiromni saqlashga undaydi. Masalan: "Kattaga hurmat – kichikka izzat, "Odob – boylikdan ustun".

¹ Mirtursunov Z. O'zbek xalq pedagogikasi. - T.: «Fan», 1973.

Mutolipova M.J. Xalq pedagogikasi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: 2015.

² Mashriqzamin – hikmat bo'stoni. - T.: «Sharq», 1997.

Shirinov M.K. Umumiy pedagogika tarixi. O'quv qo'llanma. - T.: "Yashil yaproq nashirëti", 2024. - 366 b.

Bu kabi maqollar o'quvchilarga oila va jamiyatda o'zini qanday tutish lozimligini o'rgatishda pedagogik vosita sifatida ishlatilishi mumkin.

4. Do'stlik va hamkorlikni rivojlantirish.

Jamiyatda insonlar o'zaro hamkorlik va do'stlik asosida yashashlari lozim. Maqollar bu fazilatni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan:

“Do'stlik – boylik”, “El bilan maslahat – to'g'ri yo'l”. Bu maqollar yoshlarni o'zaro yordamga, jamoada ishlashga va do'stlik rishtalarini mustahkamlashga o'rgatadi.

Maqollar ta'lim jarayonida samarali tarbiya vositasi sifatida quyidagi pedagogik xususiyatlarga ega:

Qisqalik va lo'ndalik – Maqollar qisqa va aniq ifodalanganligi sababli, o'quvchilarning diqqatini jalb qilish oson bo'ladi va ularning yodida uzoq vaqt saqlanadi.

Hayotiy tajribaga asoslanganligi – Ular insoniyatning asrlar davomida orttirgan tajribasidan kelib chiqqanligi sababli, ularning tarbiyaviy ta'siri kuchli bo'ladi.

Obrazlilik va ta'sirchanlik – Maqollardagi badiiy ifodalar bolalarning tafakkurini rivojlantiradi va ularni chuqur fikrlashga undaydi.

O'rganish osonligi – Maqollar qofiyadosh, ritmli va mazmunan lo'nda bo'lgani uchun ularni yodlash va o'z hayotida qo'llash qulay.

Maqollar inson psixologiyasiga chuqur ta'sir etuvchi kuchga ega bo'lib, ular quyidagi jihatlari bilan ajralib turadi:

– Maqollar bevosita nasihat qilish o'rniga, inson tafakkurini mustaqil xulosa chiqarishga undaydi. Bu esa bolalarning ongli ravishda axloqiy xulq-atvorni shakllantirishiga yordam beradi. Maqollardagi obrazli ifodalar va metaforalar bolalarning emotsional holatiga ta'sir qiladi va axloqiy qadriyatlarni qabul qilishlarini osonlashtiradi.

– Maqollar insonning o'z hayotiga nisbatan ijobiy qarash shakllantirishiga yordam beradi, uni yaxshi ishlarga undaydi.

Ayg'ir qanday bo'lsa, ot shunday.

Beshikda tekkan, kafanda ketar.

Bir kattaning gapiga kir, bir — kichikning.

Bir qilgan — madad, ikki qilgan — odat.

Bola boqqandan olov yoqqan yaxshi.

Bola — yoshidan, xotin — boshidan.

Bola ko'rganini qilar, ota — bilganini.

Bola — loy, ona — kulol.

Bola tuqqanniki emas tarbiyalaganniki.

Bolani so'ksang, beti qotar, ursang, eti qotar.

Bog'ing bo'lsa, qo'ra qil, o'g'ling bo'lsa, mulla qil.

Boqsang botir qilasan, tergasang — tentak.

Buzishga o'rganma, tuzishga o'rgan.

Buzuqi qarisa ham, g'amzasi qarimas.

Bukrini go'r tuzatar.

Daraxtdan meva olaman desang, niholligidan parvarish qil.

Daraxtiga ko'ra — mevasi, ota-onasiga ko'ra — bolasi.

Dard ketar, odat qolar.

Daryo to'la suv bo'lsa ham, It tun bilan suv ichar.

Daryo chuchuk — ariq chuchuk, daryo achchiq — ariq achchiq.

Yetti yoshga yetguncha, yer to'qmog'in yersan.

Yetmish yoshga yetguncha, el to'qmog'in yersan.

Igna qayoqqa yursa, Ip ham shu yoqqa yurar.

Illat ketar, odat ketmas.

Itni qopag'on ilgan — egasi.

Katta arava qaydan yursa, kichik arava shundan yurar.

Katta boshlar, kichik tashlar.

Kishi yo'q deb so'zlama, og'zing yomon o'rganar.

Odam bo'lar yigit odatidan ma'lum, tulpor bo'lar qulun — muchasidan.

Odam odamdand qutular, o'z fe'lidan qutulmas.

Odat bir, tabiat boshqa.

Olti kun och qolsang ham, otang odatini qo'yma.

Ona suti bilan kirmagan tana suti bilan kirmas.

Ona qilsa zo'rlikni, bola tortar xo'rlikni.

Onadan ko'rgan to'n bichar, otadan ko'rgan o'q yo'nar.

Ot bilan bo'lsa eshakning oxuri, rangi yuqmas, fe'li yuqar oxiri.

Ot bo'lsang, choparsan, It bo'lsang, qoparsan.

Maqollar estetik jihatdan juda ko'p asarlarda qo'llanilgan bo'lib, ular asarga xalqona ruh bag'ishlaydi, ta'sirchanlik va obrazlilikni oshiradi. Quyida maqollar estetik vosita sifatida ishlatilgan mashhur asarlar haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Alisher Navoiyning – “Mahbub ul-Qulub” asarida pand-nasihat ruhida badiiy nasr bo'lib, unda juda ko'p maqollar va xalqona iboralar uchraydi. Navoiy o'zining axloqiy qarashlarini jonli va ta'sirchan qilib yetkazish uchun maqollardan foydalanadi. «*Elning ko'ngli – tog', unga tosh otma.*» Bu maqol xalqning fikriga bepisand qarash yomon oqibatlariga olib kelishi haqida ogohlantiradi.

Abdulla Qodiriyning – “O'tkan Kunlar” romanida maqollar juda ko'p uchraydi va asarning tabiiyligini oshiradi. Qodiriy qahramonlarning nutqini xalq og'zaki ijodi bilan uyg'unlashtirgan.

«*Ota-onaning qarg'ishiga qolgan kishi yomonlik topgay.*» Bu maqol Yusufbek hojining bolalariga pand-nasihatlarida ishlatilgan.

Oybekning – “Navoiy” tarixiy romanda maqollar orqali davr ruhini, obrazlarning nutqini jonlantirishga erishilgan. «*Ko'p bilan maslahat – kamlik qilmas.*» Bu maqol dono hukmdor va shoir Navoiy obrazini ochib berishda ishlatilgan.

Said Ahmadning – “Jimjitlik” romanida adib o'z hikoyalari va romanlarida maqollardan ta'sirchan vosita sifatida foydalanadi. «*Yer yutmagan odamni yomon so'z yutadi.*» Maqollar – xalqning asrlar davomida shakllangan donishmandligi va tajribasini ifodalovchi qisqa, sermazmun iboralaridir. Ular turmush haqiqatlari, axloqiy qadriyatlar va insoniy fazilatlarni yuksak badiiy shaklda aks ettiradi.

Maqollar haqida badiiy talqinlar turli janrlarda namoyon bo'lishi mumkin:

Ko'plab yozuvchilar va shoirlar o'z asarlarida maqollardan foydalanib, obrazlarning xarakterini chuqurroq ochib beradi yoki o'z g'oyalarini tasdiqlaydi.

Abdulla Qodiriyning “O'tkan kunlar” romanida “Ko'pni ko'rgan ko'pni biladi” mazmunidagi fikrlar Otabek va Hasanali qissasi orqali aks etgan.

Oybekning “Navoiy” romanida esa “Olma pish, og'zinga tush” qabilidagi fikrga qarshi ravishda faol harakat qilish targ'ib qilinadi. She'riyatda badiiy talqinsiofatida ham ishlatilgan. Shoirlar maqollarni bevosita she'rlariga joylab yoki ularning mazmunidan ilhomlanib asarlar yaratishgan. Erkin Vohidovning “Har kim o'z baxtining me'mori” degan maqolga mos ravishda inson o'z taqdirini o'zi yaratishi haqida yozgan misralari.

Zulfiya she'rlarida “Ona suti og'izdan ketmaydi” degan g'oya onaga muhabbatni ulug'lash orqali berilgan.

Folklor va og'zaki ijod namunalari ertak va dostonlarda vo'z aksini topgan. Dostonlar va xalq ertaklarida maqollar nutqning mazmunini chuqurlashtirish uchun ishlatiladi. “Alpomish” dostonida “Qahramonni dushman sinaydi” degan fikr Alpomishning sinovlardan o'tishi orqali o'z ifodasini topgan. Tasviriy san'at va maqollarda rassomlar qalamida ham mavjud. Ba'zi rassomlar ham maqollardan ilhomlanib, asarlar yaratgan. Qishloq hayotini tasvirovchi manzaralarda “Er yeri bilan, el yeri bilan” maqolining badiiy talqini seziladi. Kino va teatr san'ati bilan ham hamohangdir. Maqollar sahna asarlarida ham asosiy g'oya sifatida ishlatiladi. “Ma'rifat” filmida “Bilim bilan yengilmas” degan fikr ilgari suriladi.

Maqollar badiiy tafakkurning muhim qismi bo'lib, ular adabiyot, san'at va hayotning turli jabhalarida o'z aksini topadi. Sizni aynan qaysi maqolning badiiy talqini qiziqtirayapti. Bu – maqol inson ko'rkidir.

Ota g'ayrath bo'lsa, bola ibratli bo'lar.

Otadan — o'g'il, onadan — qiz.

Otasi buzuqning biri — buzuq, onasi buzuqning bari — buzuq.

Otasi tentakning birisi — tentak, onasi tentakning barisi — tentak.

Otasini so'rasang — ahmadi forig', onasini so'rasang — tovonni yoriq.

Otning fe'li egasiga ma'lum.

Semiz qo'zining go'shti yaxshi, oqil onaning — qizi.

Suv bilan ekin o'sar, tarbiya bilan — odam.

Suv boshidan loyqa.

Suv boshidan yaxshi, hosil — tagidan.

Sut bilan kirgan jon bilan chiqar.

So'ksang — so'kuvingda, ursang — uruvingda.

Tayoq ayiqni ham mulla qilar.

Tayoq maymunga namoz o'qitar.

Tayoq o'g'rini to'g'rilar, go'r bukrini to'g'rilar.

Tananing turqi tuqqaniga ma'lum.

Tarki odat — amri mahol.

Terakka qarab, tol o'sar. onaga qarab, qiz o'sar.

Toyni ot qilguncha, egasi it bo'lar.

Tog' yerdan o'sib chiqar, odam — ota-onadan.

Tulpor — biyadan, mard — enadan.

Tulpor tubiga tortar.

To'qqizida qanday — to'qsonida shunday.

Usta qanday — shogird shunday.

Ustoz bilimli — shogird ilmi.

Xulosa qilib aytganda xalq maqollari bolalarni axloqiy, ma'naviy va ijtimoiy jihatdan tarbiyalashda samarali vosita hisoblanadi. Ular insoniy fazilatlarini shakllantirish, hayotiy tajriba

va qadriyatlarni singdirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqollarning pedagogik va psixologik asoslari asosida o'quvchilarga to'g'ri yondashuvni tanlash ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi. Xalq maqollari o'quvchilarni nafaqat bilimdon, balki odobli, mehnatsevar, vatanparvar va tafakkuri keng inson sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirtursunov Z. O'zbek xalq pedagogikasi. - T.: «Fan», 1973.
2. Mutolipova M.J. Xalq pedagogikasi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: 2015.
3. Mashriqzamin – hikmat bo'stoni. - T.: «Sharq», 1997.
4. Shirinov M.K. Umumiy pedagogika tarixi. O'quv qo'llanma. - T.: "Yashil yaproq nashirëti", 2024. -
5. Yusupov Ə. Ma'naviy kamolot omillari. - T.: Universitet, 1995.
6. Farmonova M. Qadriyatlar – ma'naviy kamolot asosi. Ilmiy-uslubiy qo'llanma. – Toshkent: "Tasvir nashriyot uyi", 2019, 36 b.
7. <https://ziyouz.uz/hikmatlar/ozbek-xalq-maqollari/?ysclid=lyskgu2z59521674209>
8. Sh.M. Mirziyoev. Buyuk kelajagimizni mard va oliy janob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent "O'zbekiston". 2017.
9. Xoshimov K. O'zbek pedagogikasi antalogiyasi. – Toshkent: 1995.
10. Mutalipova M. Xalq pedagogikasi. - T.: "Bayoz". 2013
11. Bobomirzaev X. Xalq og'zaki ijodi va uning ta'lim-tarbiyadagi samarasi. - T.: «O'qituvchi», 1996. - 173-bet.
12. Umarova M., Xamrakulova X., Tojiboyeva R. O'qish kitobi: 3-sinf uchun darslik. – Toshkent: „O'qituvchi“ NMIU, 2019.
13. Users/m.shirinov/Downloads/zbek-hal-ining-folklor-sanati-amda-folklor-etnografik-zhamoalarining-musi-a-sanati-rivozhida-tutgan-rni.pdf <https://uz.wikipedia.org/wiki/Didaktika>